

Скрабец Н. С.

НАУКОВЫЯ АДКРЫЦЦІ І ВАЙНА, АБО ДВА БАКІ АДНАГО МЕДАЛЯ ФРЫЦА ГАБЕРА

Навуковы кіраўнік канд. гіст. навук, дац. Поляк Н. А.

Кафедра філасофіі і паліталогіі

Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт, г. Мінск

Актуальнасць. Тэма ўзаемасувязі вайны і навукі, вайны і медыцыны заўжды актуальная і ўвесь час цікавіць даследчыкаў. Здаецца, што абодва паняцці не могуць існаваць разам, што падчас вайны навука спыняе развіццё, сыходзіць з пастаяннай увагі. Але менавіта навука дае перавагу таму, хто выкарыстоўвае яе разумна, часам і не з добрым намерам.

Мэта: прадэманстраваць залежнасць і ўзаемаўплыў вайны і навукі на прыкладзе лёса і навуковай дзейнасці Ф. Габера.

Матэрыялы і метады. Быў праведзены аналіз гістарыяграфіі і гістарычных крыніц па праблеме ўплыву навуковых адкрыццяў у рашэнні ваенных канфліктаў. Адным з асноўных метадаў даследвання стала сістэматызацыя і параўнанне інфармацыі па абранай праблеме.

Вынікі і іх абмеркаванне. Фрыц Габер – нямецкі яўрэй, вучоны, якія зрабіў некалькі вельмі значных і лёсавызначальных адкрыццяў. Ён распрацаваў метады аміячнага сінтэзу з атмасфернага азоту, а таксама паспрыяў вытворчасці пестыцыду Цыклон А. Менавіта Фрыцу Габеру кожны другі з пяці чалавек на Зямлі абавязаны сваім існаваннем, колькасць жыццяў, вырастаных вучоным, ацэньваецца прыкладна трыма мільярдамі. Яго адкрыццё дазволіла вырашыць праблему таго часу: накарміць насельніцтва, што хутка павялічвалася. “Хлеб з паветра” – пад гэтай назвай распаўсюджвалі навіны пра працу вучонага.

Што звязвае Аўшвіц, Штутгаф, Маўтгаўзэн і Заксенгаўзен? У гэтых канцлягерах замест чаднага газу ў камерах выкарыстоўвалі Цыклон Б, пестыцыд, створаны на аснове Цыклону А, формулу якога некалькі змянілі. Фрыц Габер памёр у 1934 годзе і не ведаў аб тым, як яго блізкія загінулі ў лягерах смерці. Жыццё пляменніцы, яе мужа і дваіх дзяцей і іншых родных абарвалася пры дапамозе “смяротнага вынаходніцтва”.

Гісторыя жыцця нямецкага габрэя – прыклад неадназначнасці лёсу. Няма добрых, або дрэнных – ёсць людзі, са сваімі праблемамі, каштоўнасцямі, абавязкамі перад сабой і дзяржавай. Фрыц Габер казаў, – “У мірны час вучоны прыналежыць чалавецтву, у час вайны – сваёй Радзіме”. Яго прыклад не адзіны. Нямецкі вучоны Ёзэф Вільбранд у 1863 годзе атрымаў злучэнне, якое спачатку выкарыстоўвалася як жоўты фарбавальнік, а праз некалькі год яго вынаходніцтва, трэнітраталуол (TNT), стала адным з найбольш распаўсюджаных выбуховых рэчываў. Атрутнае рэчыва Зарын было адкрыта ў 1938 годзе ў Германіі Герхардам Шрадэрам і Ота Амросам, якія толькі хацелі атрымаць больш эфектыўныя пестыцыды.

Высновы. Вайна і навука не заўсёды адпавядаюць нашым уяўленням аб іх. Амаль што кожны чалавек упэўнены: галоўная мэта навукі – дапамагаць чалавецтву, суправаджаць яго на жыццёвым шляху, рабіць гэты шлях зручней, святлей, цывілізаваней. А вайна ў сваю чаргу – гэта вынішчэнне, забойствы, зруйнаванне жыцця, захоп тэрыторыі і рэсурсаў. Узаемадзеянне навукі і вайны даюць небывалыя вынікі. Навуковыя адкрыцці ў фізіцы, хіміі, біялогіі, медыцыне, фармакалогіі і іншых галінах ведаў выкарыстоўваюцца з мэтай эфектыўна забіць як мага больш людзей, а вайна, пажынаючы плады працы навукоўцаў, становіцца прычынай іх новых запатрабаваных вялікіх вынаходніцтваў.